

7-SINF ADABIYOT DARSLARIDA ERNEST HEMINGUEYNING "CHOL VA DENGIZ" ASARINI O'QITISH METODIKASI

O'rinboyeva Nafisa G'oziboy qizi

Ismoilova Sevara Obidjon qizi

SamDUKF Pedagogika va tillarni o'qitish fakulteti talabalari

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola Ernest Hemingueyning mashhur "Chol va dengiz" asarining tahlili va uning 7-sinf adabiyot darslarida o'qitilishi mavzusiga bag'ishlangan. Asarda qari baliqchi Santyagoning ulkan marlin baliqni tutish jarayonida duch kelgan sinovlari orqali insonning irodasi, matonati va tabiat bilan munosabatlari yoritilgan. Maqolada asarning syujeti va bosh g'oyalari tahlil qilinadi, shuningdek, uning o'quvchilarga qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligi haqida fikr yuritiladi. Pedagogik usullar va didaktik materiallar yordamida "Chol va dengiz" asarini 7-sinf adabiyot darslarida samarali o'qitish usullari tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: syujet, tahlil, baliq, dengiz, ruhiyat, iroda, sinov, didaktika, adabiyot, dars.

Ernest Hemingueyning "Chol va dengiz" asari adabiyotning oltin sahifalaridan biri bo'lib, insonning irodasi, matonati va hayotiy kurashini tasvirlagan ulug'vor hikoya hisoblanadi. Bu asar 1952-yilda yozilgan bo'lib, Hemingueyga adabiyot sohasida Nobel mukofotini olib kelgan. Asarda insonning tabiiy kuchlarga, o'z ichki qiyinchiliklariga va kuchli istaklariga qarshi kurashi tasvirlanadi. Mazkur asarni o'rganish nafaqat kattalar, balki yoshlarda ham hayotga boshqacha nazar solish, insoniy qadr-qimmatni anglash va matonatli bo'lish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Shuning uchun "Chol va dengiz" asarini 7-sinf adabiyot darslarida o'qitish juda muhimdir. Bu maqolada

asarning tahlili, uning asosiy mavzulari va tematik jihatlarini, shuningdek, dars jarayonida qanday pedagogik usullar bilan o'qitilishi mumkinligi haqida fikr yuritiladi.

Darsni pedagogik usullar va didaktik materiallar bilan tashkil qilish

"Chol va dengiz" asarini 7-sinf adabiyot darslarida samarali o'qitish uchun turli pedagogik usullar va didaktik materiallardan foydalanish mumkin. Bu o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va asarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Pedagogik usullar

1. Muhokama va tahlil

- Mavzularni muhokama qilish: O'quvchilar bilan asarning asosiy mavzulari, masalan, kurash, matonat va tabiatga hurmat kabi jihatlarni muhokama qilish.

- Qahramonlarni tahlil qilish: Qahramonlarning xarakteri, ular duch kelgan sinovlar va ular bilan bog'liq xatti-harakatlarni tahlil qilish.

2. Rol o'ynash va drammatizatsiya

- Sahnalashtirish: Asardan muhim bo'lgan sahnalarni sinfda rollarga bo'lib o'ynash. Bu usul o'quvchilarning asarga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirokchi qiladi.

- Dialoglarni qayta ijro etish: Asardagi muhim dialoglarni o'quvchilar o'rtasida qayta ijro etish orqali ularning so'z boyligini va ifodali o'qish ko'nikmalarini rivojlantirish.

3. Yozma ishlar va insho yozish

- Tahliliy insho: O'quvchilardan asar bo'yicha qisqa tahliliy insho yozishni so'rash. Bu usul ularning yozma nutqini rivojlantiradi va asarni chuqurroq tahlil qilishga yordam beradi.

- Qahramonlarning xatlari: O'quvchilardan Santyago yoki Manolin nomidan xatlar yozishni talab qilish. Bu ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

4. Grafik tashkilotchilar

- Klon diagrammalar: Asar voqealarini tartib bilan klon diagrammalariga tushirish. Bu usul o'quvchilarga voqealar zanjirini tushunishga va tahlil qilishga yordam beradi.

- Venn diagrammalari: Asarning qahramonlarini va ularning xususiyatlarini solishtirish uchun Venn diagrammalaridan foydalanish.

Didaktik materiallar

1. Vizual materiallar

- Tasvirlar va illyustratsiyalar: Asarning muhim sahnalarini tasvirlovchi rasmlar va illyustratsiyalar orqali o'quvchilarning vizual tasavvurlarini kengaytirish.

- Video lavhalar: "Chol va dengiz" asari asosida suratga olingan filmlar yoki qisqa lavhalar ko'rsatish. Bu o'quvchilarga asarni jonli tasavvur qilishga yordam beradi.

2. Interaktiv materiallar

- Onlayn viktorinalar: Asar bo'yicha bilimlarni mustahkamlash uchun onlayn viktorinalar tashkil etish.

- Elektron prezentatsiyalar: Asarning asosiy mavzulari va syujetini elektron prezentatsiyalar yordamida taqdim etish.

3. Matn materiallari

- Qo'shimcha o'quv materiallari: Asar bo'yicha tahliliy maqolalar, tadqiqotlar yoki boshqa adabiy asarlar bilan tanishtirish.

- Yozma topshiriqlar: Asar bilan bog'liq savollar va topshiriqlarni yozma shaklda taqdim etish.

"Chol va dengiz" asarini 7-sinf adabiyot darslarida o'qitishda turli pedagogik usullar va didaktik materiallardan foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, ularning tahliliy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va asarni chuqurroq tushunishlariga yordam beradi. Ushbu yondashuv darslarni interaktiv va samarali o'tkazish imkonini beradi.

Ernest Hemingueyning "Chol va dengiz" asari qari baliqchi Santyagoning hayoti va uning dengizda ulkan marlin baliqni tutish uchun kurashi haqida hikoya qiladi. Quyida asar voqealari ketma-ketlikda bayon etiladi:

- Qahramon tanishtiruv: Asar qari baliqchi Santyago va uning yosh do'sti Manolin bilan tanishtiradi. Santyago oxirgi 84 kun davomida hech qanday baliq tutmagan, shuning uchun uni qishloqdagilar omad keltirmaydigan baliqchi deb hisoblashadi.

- Manolinning yordami: Yosh Manolin Santyagoga yordam berishni xohlaydi, ammo ota-onasi bunga qarshi. Shunga qaramay, Manolin Santyagoga ov qurollarini tayyorlashda va oziq-ovqat olib kelishda yordam beradi.

- Baliq oviga chiqish: Santyago 85-kun tongida dengizga chiqadi. U uzoq masofaga suzib, ulkan marlin baliqni tutishga harakat qiladi.

- Baliq bilan kurash: Uch kun davom etadigan kurash boshlanadi. Santyago baliq bilan kurashib, jismonan va ruhiy jihatdan sinovlardan o'tadi. U baliqning kuchi va sabr-bardoshi oldida qoyil qoladi.

- Marlinni tutish: Nihoyat, Santyago marlin baliqni tutishga muvaffaq bo'ladi va uni qayiqqa bog'laydi. Baliqning ulkanligi va go'zalligi Santyagoni hayratga soladi. Akulalar hujumi: Qaytishda Santyago va baliqning go'shtini hidlab kelgan akulalar bilan yuzma-yuz keladi. Ular marlinni yeb tugatishga harakat qilishadi.

- Kurash davom etadi: Santyago akulalarga qarshi kurashadi, lekin oxir-oqibat ular baliqning deyarli barcha go'shtini yeb qo'yishadi. Faqat baliqning skleti qoladi.

- Uyga qaytish: Santyago charchagan va ruhiy tushkun holatda uyiga qaytadi. Qishloq aholisi uning muvaffaqiyatsizlikka uchraganini ko'radi, lekin ular Santyagoning jasoratini va kurashini hurmat qilishadi.

- Manolinning qo'llab-quvvatlashi: Manolin Santyagoga yordam beradi va kelajakda yana birgalikda baliq oviga chiqishga va'da beradi. Bu Santyago uchun umid va do'stlik belgisi bo'lib, uning ruhini ko'taradi.

Asar voqealari insonning matonati, kurashi va umidini aks ettiradi. Santyagoning qiyinchiliklarga qarshi kurashishi, uning tabiat bilan aloqalari va umidini yo'qotmasligi, o'quvchilar uchun katta saboq bo'ladi. Bu voqealar o'quvchilarga hayotiy tajriba va ruhiy bardoshlikni o'rgatadi, shuning uchun "Chol va dengiz" asari 7-sinf adabiyot darslarida o'qitish uchun juda mos keladi. Asarni 7-sinf adabiyot darslarida o'qitish o'quvchilarga

hayotiy va ma'naviy saboqlarni o'rgatish uchun ajoyib imkoniyatdir. Asar tahlili va undagi asosiy mavzular, masalan, kurash va matonat, tabiatga hurmat va inson qadr-qimmati, o'quvchilarda chuqur ta'sir qoldiradi.

Darslarni samarali tashkil qilish uchun turli pedagogik usullar va didaktik materiallardan foydalanish lozim. Muhokama va tahlil, rol o'ynash va drammatizatsiya, yozma ishlar va insho yozish kabi usullar orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish va asarni chuqurroq o'zlashtirishga yordam berish mumkin. Vizual va interaktiv materiallar, shuningdek, matnli qo'shimcha o'quv materiallari dars jarayonini yanada boyitadi.

"Chol va dengiz" asari orqali o'quvchilar hayotning qiyinchiliklariga bardosh berish, o'z maqsadlariga erishish uchun shijoat va matonat bilan harakat qilish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu asar nafaqat adabiy mahoratni, balki hayotiy saboqlarni ham o'rgatadi, bu esa uni 7-sinf adabiyot darslari uchun juda muhim va foydali qiladi.

ADABIYOTLAR

1. B.To'xliyev. O'zbek adabiyotini o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. "Yangi asr avlodi", T.:2006
2. 7-sinf Adabiyot.2022
3. www.ziyouz